

En beretning om de skjebnetræder som førte den biologisk-dynamiske impuls til Norge

Av Ursula Johansson

Den 10. november 1930 kom fire mennesker flyttende til Norge og bodde midlertidig på Østfold Folkehøyskole hos skolens grunnlegger Olaf Funderud.

Waldtraut Stockmeyer,

Yngste datter av en kjent portrettmaler, ble i ung alder elev av Tysklands første havebruksskole for kvinner. Etter utdannelsen tok hun hånd om familiens store have i Malsch. Hun var en glad ungdom og sang gjerne. Den omstendighet at hennes sang kunne høres en times gange høyere oppe i Schwarzwald, førte til at hennes far synes hun burde ta sangtimer for ikke å ødelegge stemmen sin. Hun ble så gift med en vordende operasanger og fulgte med ham i hans engasjementer fra by til by i tyve år. I 1924 var hun på nippet til å delta i Rudolf Steniers landbrukskurs i Koberwitz. På slutten av deres ekteskap ble det født en datter som ble medbestemmende for at moren valgte å vie sitt liv til den biologisk-dynamiske jordbruksimpuls. Det var utenkelig for henne å overlate barnet til fremmede for selv å gå inn for en karriere som sangerinne. Siden hun hadde opplevd nøden i byen under første verdenskrig, ville hun nå forlate bylivet og gjøre noe for andre ved å dyrke jorden på en god måte. En tid før hun visste om hva som ville komme, la hun til side klær som ikke var bra nok for bylivet lenger, med en anelse om at hun ville få bruk for dem. Da tiden var inne, reiste hun til sin far og tok fatt på å bygge opp et biologisk-dynamisk jordbruk på hans sted utenfor Malsch. Hun reiste til den nærliggende byen, Karlsruhe, og gav sangtimer der. For pengene leide hun åkre med tanke på senere kjøp og hun kjøpte kyr. Kyr ble sannelig brukt som trekkdyr foran plog og høyvog i Syd-Tyskland. I denne situasjonen trengte hun hjelp. Unge mennesker hun prøvde med, hadde hverken erfaring eller ansvar, og de gamle hun prøvde med var heller ingen medarbeidere. Da skrev hun til opplysningsstedet for biologisk-dynamisk jordbruk i Tyskland og bad dem formidle en mann som var villig til å være med å bygge opp et gårdsbruk. Han behøvde ikke kunne noe, men han måtte være villig til å bære ansvar.

Karl Döblin

Var født i Elsass, men familien flyttet snart til morens hjemland, Sveits. Da han var syv år døde moren. De to yngre brødrene kom til morens søstre og eldstemann, Karl, kom som legdegutt til en stor gård med vertshus en times gange overfor Arlesheim. Her bodde han sammen med drengene og hadde ansvaret for å fore seksti griser før han gikk på skolen. Det var en times vei å gå til skolen. Etter skolen måtte han koke grisemat, fore og måke. Han drømte og kom alltid for sent. Lekser fikk han ikke gjort. Det vanket juling på skolen hver dag. Ofte ble han sendt i butikken til Arlesheim for å handle om kvelden. Da kunne han ha bær på ryggen og petroleumskannen i hendene når han skulle gå hjem den lange kjerreveien til Schönmatt oppover de skogkledde åsene i mørket.

Etter endt folkeskole ble han tatt med til Norge av gårdens sønn som var forfatter. Kurz, som forfatteren het, slo seg ned i Sunnfjord med sin familie for et par år, og trengte noen til å bære ved og vann. I denne tiden laget gutten sine tresko selv. Da Kurz reiste tilbake, avtalte han med en bonde i fjorden at gutten kunne være der. Men en kvinne fra en liten gård i Dalsfjorden, Arnikka Eikenes,

stod på kaien da Kurz reiste og hun spurte gutten om hva han nå skulle gjøre. Hun hadde selv syv sønner og to døtre og hun spurte om han ville komme til dem og hjelpe jentene med deres arbeid. Han hadde vært på besøk hos dem over fjorden et par ganger og han ville mer enn gjerne komme. Han var akkurat ett år yngre enn hennes yngste sønn. Han hjalp til med gulvask og flatbrødbaking, han gikk i fjøset og han tok seteren. I Arnikka fant han den kvinnen som var en mor for ham i ungdomsårene. Henne kunne han snakke med om de tanker som beveget ham. Alle hennes barn hadde fått gått på folkehøyskole. Nå skulle han få gå på fylkesskolen i Nordfjord og få skikkelig undervisning i norsk. Fylkesskolen var en internatskole for ungdom fra hele fylket. Senere hjalp de ham så han kunne gå på lærerseminaret i Volda. Kommet inn på lærerskolen fikk han høre at det var kommet en sveitser som lærer til gymnasiet, Conrad Englert. De to ble nære venner, og Englert gjorde ham kjent med antroposofien og formidlet senere at Döblin kom som lærer til den første Steinerskolen i Oslo. Her var han ikke så lenge: Da han hørte om at Rudolf Steiner hadde gitt nye impulser for jordbruket, ville han reise til Tyskland og lære det å kjenne. Han skrev til opplysningsstedet og bad om å få komme til en gård hvor man holdt på å legge om driften til biologisk-dynamisk. Han kom til Waldtraut Schöpflin Stockmeyer i 1929 og det viste seg å bli et godt samarbeide.

I 1930 døde hennes far og flere omstendigheter bidro til at hun ville flytte til et annet sted. Döblin ville vende tilbake til Norge og innføre jordbruksmetoden der. Hennes sønn, som var seksten år og gikk på Waldorfskolen i Stuttgart ønsket å slutte på skolen og arbeide på landet. Han ville gjerne bli med til Norge, og slik ble det.

Olaf Funderud

hadde hørt om Karl Döblins reise til Tyskland. Han skrev til ham i Tyskland og tilbød ham stilling som folkehøyskolens gartner. Dette var tuen han kunne sette sin fot på i Norge. Men istedenfor en, kom det fire personer. Döblin gjorde det strakt klart for Funderud at han ville drive egen gård. Denne bad da om at han måtte slå seg ned i nærheten av folkehøyskolen så de kunne ha kontakt. En måned reiste de rundt og så på gårder som var til salgs, til de bestemte seg for Nordre Sletner. En krets antroposofier som ville støtte denne impulsen kausjonerte for lån. Blant disse var flere venner og slektninger av Funderud som var bønder i Spydeberg. I årene som kom ble de interesserte vennene invitert til regelmessig gårdsbesøk, så de kunne følge med hva som skjedde på Sletner. Flere av gårdene gav en kvige-kalv til Sletners besetning. Kalvene ble hentet med hest og høyvogn. Det var vel en par mils kjøring en vei.

Guenther Wachsmuth

I begynnelsen av tredveårene var Dr. Guenther Wachsmuth på besøk i Norge fra Goethenäum og det fant sted et møte med antroposofier på folkehøyskolen. Her gav Dr. Wachsmuth Karl Döblin i oppdrag å gjøre Sletner til opplysningssted for biologisk-dynamisk jordbruk i Norge, og lage preparatene for de interesserte. Det var oppgaver han tok meget alvorlig og som han passet på så lenge som han levde.

Sletner

Sletners utseende var svært forskjellig på den tiden gården ble kjøpt, fra det bildet som senere vokste frem. Der sto et nakent hvitt hus og en grå låve med noen

store løvtrær, tre epletrær med markspist frukt i den lille haven og tre syrinbusker på tunet. Forøvrig gikk åkrene helt inn til tunet. Den første vinteren flyttet selgerne sammen i første og annen etasje. Det var tre rom til hver familie. Nå gjalt det ikke lenger å ha for store krav til livet. Den forrige eieren hadde hatt gården i to år. Waldtraut Stockmeyer hadde satset alt hun hadde. Skap og kommoder som kunne brukes som flyttekasser ble pakket fulle og tatt med. Resten ble solgt på auksjon til en billig penge. I Norge måtte det nødvendige suppleres med det aller enkleste og billigste. Karl Döblin hadde sin idealisme og sin innsatsvilje. Gården ble kjøpt på hans navn for han hadde norsk borgerskap. Waldtraut Stockmeyer ville ikke inngå noe nytt ekteskap, men arbeidet sammen med ham i full gjensidig tillit og vennskap i et fritt medarbeiderskap.

Da våren kom overrasket hun de forrige eierne med straks å anlegge en større kjøkken- og urtehave før konsesjonen var et faktum. I de nærmeste år ble gårdens ansikt langsomt forandret ved at det ble plantet til hekker og trær. Sjeldne løvtrær, hasselbusker og nyperose ble hentet fra skoger og utmark. Mange slags fruktsorter ble bestilt fra Tyskland som høystammer og plantet i rader utover åkrene etter sydtysk skikk. Waldtraut Stockmeyer sådde og alte opp de forskjellige busker og sjeldne trær som ble plantet langs veien i blandingshekk som skulle berike vekstmiljøet og gi ly for småfugl. Etterhvert ble tunet innhyllet i løvverk, blomster og blomstrende busker. Hun var vant til å ha masse grønnsaker og frukt og hun lot seg ikke stoppe av at nordmenn sa at det ikke gikk an å dyrke frukt i indre Østfold. Hun var også levende interessert i medisinsplanter og deres virkning og hun dyrket mye krydderplanter og laget enkle husmidler selv. Var noen mennesker eller dyr syke, kunne hun alltid hjelpe til eller gi råd. Hun var levende interessert i mennesker og det var alltid plass til den som ønsket å komme til Sletner for å lære om biologisk-dynamisk jordbruk og høre om antroposofi. Alle som kom, ble tatt opp i den utvidede familien. Man levde i samme hus som kunne være utrolig fleksibelt om man delte alt med hverandre.

Karl Döblin hadde oppdrett av sunne kyr som sin hjertesak. Men de hjalp hverandre på alle plan og sparte seg aldri. Hele sommerhalvåret ble det arbeidet ute så lenge som man så. Ibland sa han på spøk: «Jeg arbeider til skjorta står tom». Det var et umettelig behov for arbeidskraft, for mye av det som gjøres med maskiner i dag, ble gjort med hest eller håndkraft i tredveårene. Alle åkrer ble pløyd med hester, også ulente bakker. Alt korn ble skåret med slåmaskin og hester, raket til side og det ble bundet for hånd. I de bratteste bakker ble det skåret med lja. Nekene satt i rauk, fire og fire mot hverandre, hvor de sto og tørket i lange rader på åkren. Ved særlig dårlig vær ble nekene hesjet. Når så kornet var tørt, ble det kjørt på låven med hest og vogn og lagret ovenpå høyet til alt utarbeidet var avsluttet. I denne tiden fikk kornet en ettermodning i aksene inntil det ble tresket på låven når frosten var kommet i bakken. Mye av jorden på Sletner var vannsyk og gav dårlig avling. Stykke for stykke måtte grøftes. Også dette ble gjort for hånd de første årene.

Midt i tredveårene, da Hitler var kommet til makten i Tyskland, ville Norge kvitte seg med alle tyske borgere. Waldtraut Stockmeyer hadde fått oppholdstillatelse for et år om gangen de første årene. Nå fikk hun den ikke fornyet. Da giftet hun og Karl Döblin seg og dermed fikk hun norsk borgerskap. Hennes to barn fikk oppholdstillatelse på ubestemt tid og deres samarbeide på gården var sikret.

Lolly Ræstad

I de første årene på Sletner forsøkte man å opparbeide en kundekrets for

biologisk-dynamiske varer i Oslo. En gammel Ford ble kjøpt, som sønnen Urban bygget om til varebil og kjørte varer til Oslo med en gang i uken. Melk ble separert og det ble kjernet smør. Han hadde med seg grønnsaker, smør, melk, fløte, egg og hjemmebakt brød. Men det var lite interesse for slike produkter den gang. Den som utmerket seg med interesse for biologisk-dynamisk kvalitet fra de første årene og til sin død, var Lolly Ræstad som hadde en liten med anerkjent kokeskole i Oslo. Hun formidlet også flere jordbrukslever til Sletner. De første årene etter at biologisk-dynamisk forening i Norge var blitt startet, inviterte hun alltid årsmøtedeltagerne til et måltid mat på sitt skolekjøkken i Briskebyveien. Etter hvert utkrystalliserte det seg en større og større kundekrets for vinterforsyninger av poteter og grønnsaker. Det ble kjørt til Oslo med bil og båret ned i kjellerne til kundene. Men kundekretsen vokste og Sletner fikk kunder mange steder i landet som fikk sine varer sendt med tog.

Under krigen førte gården et stille overlevelsesliv på lik linje med andre gårder. Men arbeidet med antroposofi og den biologisk-dynamiske impuls gikk alltid videre.

Biologisk-dynamisk Forening

Da Nordisk Forskningsring for Biologisk-Dynamisk Jordbruk ble grunnlagt i Sverige i slutten av førtiårene, deltok Karl Döblin på møtene der de første årene. Snart etter ble Biologisk-Dynamisk Forening i Norge grunnlagt med Karl Döblin som formann.

Dette vervet hadde han til sin død i 1976. I 1951 døde Waldtraut Döblin og dermed var et nytt kapittel av den biologisk-dynamiske impuls i Norge avsluttet.

Ursula Johansson.

S.L.